

Centrum Badania Opinii Społecznej

ul. Żurawia 4 skr. pt. 24

00-955 WARSZAWA 15

SEKRETARIAT: 29-35-69; 28-37-04; 28-90-17

Telex: 816-436

ZESPÓŁ REALIZACJI BADAŃ: 40-56-41

Telefax: 29-40-89

BS/59/6/92

OPINIE I ODCZUCIA WOBEC PRZEMIAN NA TERYTORIUM BYŁEGO ZSRR

Komunikat z badań

Warszawa, styczeń 1992 r.

Poznanie opinii i odczuć społecznych wobec przemian na terytorium byłego Związku Radzieckiego było jednym z celów styczniowego sondażu CBOS¹. Przemiany te budzą w społeczeństwie obawę wybuchu wojny domowej na terenach byłego ZSRR. Zagrożają też bezpieczeństwu Polski. Większość ankietowanych akceptuje istnienie czterech wschodnich sąsiadów, akceptuje też sprawowanie kontroli nad arsenałem nuklearnym przez Wspólnotę Niepodległych Państw. W ocenie stosunków między Polską a nowymi sąsiadami dominują opinie, że nie są one "ani dobre, ani złe", niemniej jednak Litwa i Ukraina są postrzegane jako "gorsi" sąsiedzi niż Federacja Rosyjska i Białoruś.

Zmiany na wschodniej granicy Polski

Na skutek rozpadu ZSRR nasz kraj graniczy obecnie na wschodzie nie z jednym, lecz z czterema państwami. Sytuacja taka jest uznana przez większość respondentów za bardziej korzystną dla Polski niż połączenie tych republik w jeden organizm państwowy (rys. 1).

Rys. 1. Rozkład odpowiedzi na pytanie: "Czy, Pana(i) zdaniem, dla Polski korzystniej byłoby graniczyć na wschodzie z czterema samodzielnymi państwami, tj. z Litwą, Białorusią, Ukrainą i Rosją, czy też z republikami połączonymi w jeden organizm państwowy?"

¹ "Aktualne problemy i wydarzenia (23)" - badanie przeprowadzone w dniach 3-10.01.1992 r. na 1000-osobowej reprezentatywnej ogólnopolskiej próbie losowej dorosłej ludności.

Cechy socjodemograficzne respondentów w niewielkim stopniu różnicują poglądy w tej kwestii². Za sąsiedztwem z czterema samodzielnymi państwami częściej niż inni opowiadają się mieszkańcy regionów graniczących ze wschodnimi sąsiadami i regionu południowego, osoby mające wysokie dochody oraz respondenci deklarujący poglądy prawicowe.

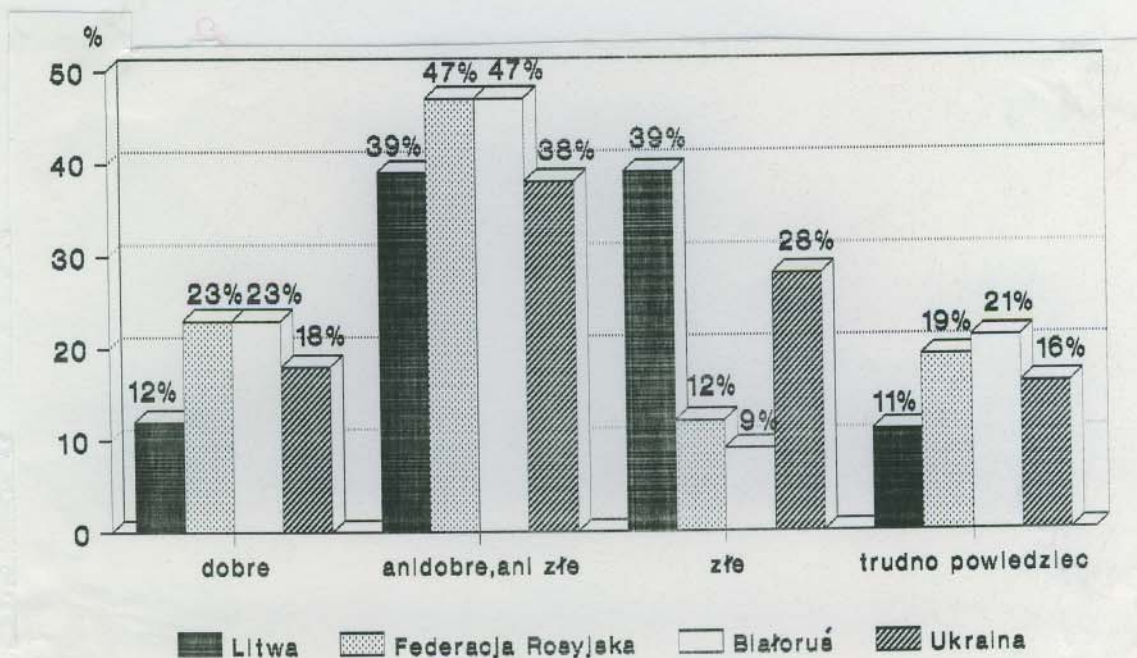
Zwolennicy sąsiedztwa z republikami połączonymi w jeden organizm państwowy w żadnej z poddanych analizie grup nie przekraczają 50% badanej populacji. Częściej jednak opowiadają się za takim rozwiązaniem inteligencja i kadra kierownicza, osoby z wyższym wykształceniem, młodzi ludzie w wieku 25-29 lat, respondenci interesujący się polityką, mieszkańcy regionu środkowo-zachodniego i regionu środkowego oraz ankietowani deklarujący swe poglądy polityczne jako lewicowe lub centrowe.

Ocena stosunków między Polską a czterema wschodnimi sąsiadami jest zróżnicowana. Wprawdzie dominują opinie pośrednie (stosunki nie są ani dobre, ani złe), ale w przypadku Litwy i Ukrainy oceny negatywne są liczniejsze niż pozytywne³. Co czwarty respondent (23%) ocenia wzajemne kontakty Polski z Federacją Rosyjską i z Białorusią jako dobre, ale w odniesieniu do Litwy oceny dobre wystawiło już tylko 12% badanych, a w przypadku Ukrainy - 18%. Federacja Rosyjska i Białoruś są zatem postrzegane jako "lepsi"

² Szczegółowe zróżnicowanie poglądów badanych w zależności od cech socjodemograficznych przedstawiono w tabelach aneksu.

³ Opinie były zbierane w tygodniu poprzedzającym wizytę min. K. Skubiszewskiego na Litwie i gen. K. Morozowa w Polsce. Zob. także komunikat CBOS "Opinie społeczne i odczucia wobec sytuacji mniejszości polskiej na Litwie", styczeń 1992 r.

sąsiedzi niż Litwa i Ukraina (rys. 2).

Rys. 2. Ocena stosunków między Polską a wschodnimi sąsiadami

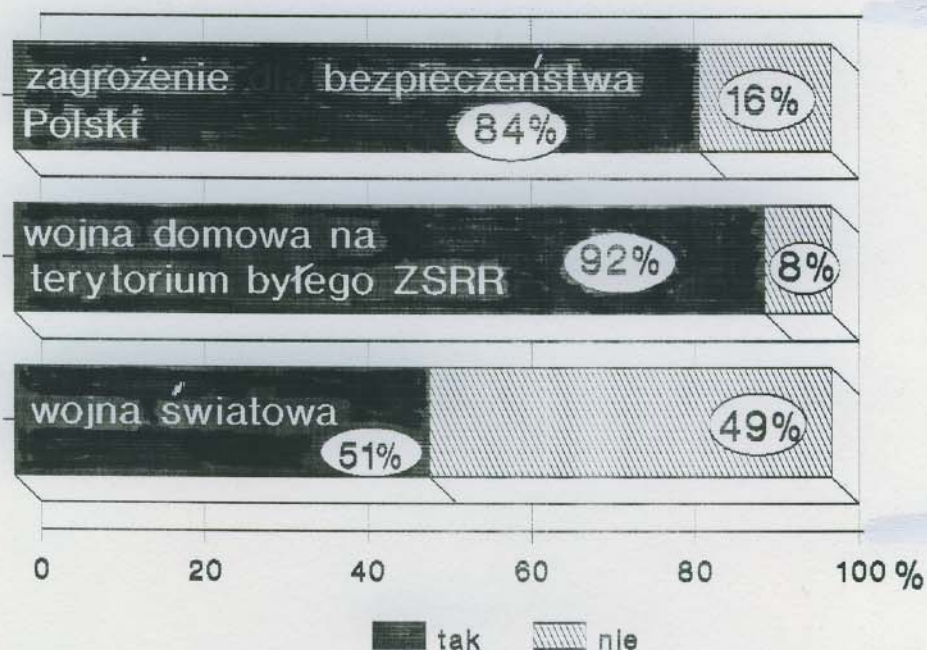
Respondenci oceniający stosunki z Litwą jako złe stanowią 2/5 populacji. Najczęściej opinie takie wyrażają mieszkańcy regionu południowo-zachodniego (Wrocław) i osoby z wyższym wykształceniem (po 53%). Negatywne oceny stosunków z Ukrainą są mniej liczne (28%) i dominują w dwóch regionach: południowo-zachodnim (Wrocław) - 38% i środkowo-wschodnim (Lublin) - 37%. Postawy te można tłumaczyć stosunkowo dużą liczbą przesiedleńców zza Bugu mieszkających na Dolnym Śląsku oraz bezpośrednim sąsiedztwem mieszkańców regionu lubelskiego z Ukrainą.

Stosunki z Federacją Rosyjską jako dobre ocenia co czwarty respondent (23%), przy czym grupa ta skupia 45% inteligencji

i kadry kierowniczej oraz 41% respondentów oceniających swe warunki materialne jako dobre. Pozytywne oceny wzajemnych kontaktów z Białorusią wystawiły przede wszystkim osoby interesujące się polityką, respondenci w wieku 50-59 lat, badani o poglądach prawicowych i pozytywnie oceniający kierunek rozwoju sytuacji w kraju.

Przemiany na terytorium byłego ZSRR a poczucie bezpieczeństwa

Obawy, że rozpad mocarstwa, jakim był ZSRR, wpłynie na bezpieczeństwo naszego kraju znalazły wyraz w odpowiedziach respondentów na zamknięte pytanie, czy to, co dzieje się obecnie na terytorium byłego ZSRR może stanowić zagrożenie bezpieczeństwa Polski, przerodzić się w wojnę domową na tym terytorium lub w wojnę na skalę światową (rys. 3).

Rys. 3. Prognoza konsekwencji przemian zachodzących na terytorium byłego ZSRR w zakresie bezpieczeństwa

Powszechny niepokój dotyczy tylko przewidywanych zagrożeń bezpieczeństwa krajów na terytorium byłego ZSRR i Polski, natomiast gdy chodzi o bezpieczeństwo świata - opinie są podzielone.

Tak dużym obawom o bezpieczeństwo kraju nie towarzyszą jednak żądania wzmocnienia wpływu wojska ani wprowadzenia rządów silnej ręki i odstąpienia od demokracji, co byłoby logiczną konsekwencją poczucia realnego zagrożenia. Być może ten pozorny paradoks tłumaczą wyniki innych badań prowadzonych we wcześniejszym terminie - przed wyborami do Sejmu i Senatu⁴. Uzyskane wówczas dane wskazywały, że wprawdzie dla 61% ankietowanych rozwój wydarzeń w ZSRR stanowi największe zagrożenie, ale kwestia ta zajęła dopiero siódme miejsce wśród piętnastu innych. Wyprzedzały ją problemy jeszcze bardziej dokuczliwe w codziennej egzystencji: finansowe, niepewność zatrudnienia, brak szans życiowych dla dzieci, chaos w kraju oraz wzrost agresji w stosunkach między ludźmi.

Najwięcej obaw o bezpieczeństwo kraju w związku z sytuacją na terytorium byłego ZSRR występuje wśród osób w wieku 40-49 lat (91%) oraz mieszkańców Dolnego Śląska (90%). Nie podzielający tych obaw to najczęściej osoby dobrze sytuowane (29%), mieszkańcy regionu południowo-wschodniego i środkowego (26% i 23%), rolnicy oraz respondenci pozytywnie oceniający rozwój sytuacji w kraju (po 22%).

Możliwości wybuchu wojny domowej na terytorium byłego ZSRR obawiają się prawie wszyscy mieszkańcy regionu południowo -

⁴ Badania "Opinie Polaków - wybory '91 przeprowadzone przez Instytut Studiów Politycznych PAN i Instytut Nauk Politycznych UW. Zob. A. Banaszkiwicz "Przedwyborcze obawy" w: "Życie Warszawy", 1992 nr 17, s. 9.

wschodniego, robotnicy niewykwalifikowani, osoby w wieku 50-59 lat oraz badani o poglądach lewicowych.

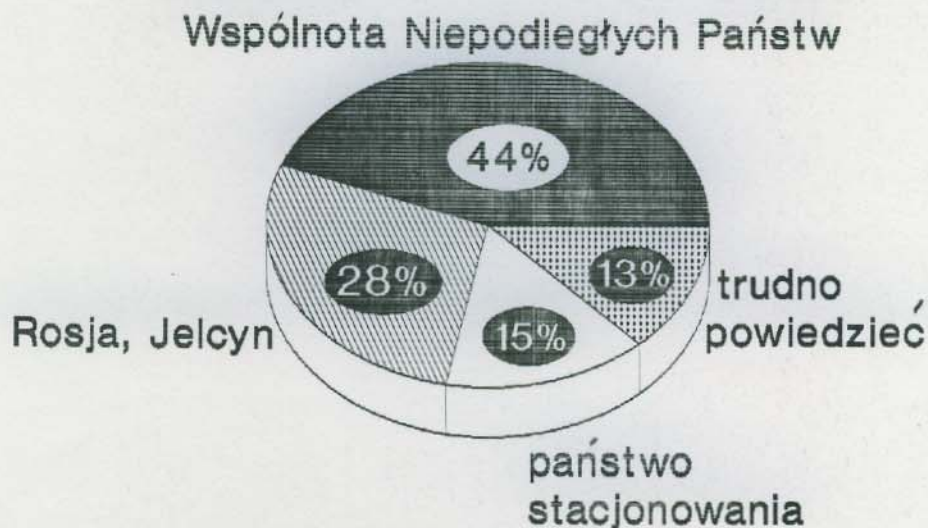
Zagrożenie konfliktem światowym, którego obawia się 51% wszystkich ankietowanych, nie niepokoi jednak większości osób z wykształceniem wyższym i średnim, mieszkańców miast, mieszkańców regionów: środkowego, południowo-wschodniego, środkowo-wschodniego i środkowo-zachodniego, osób średnio i dobrze sytuowanych, pracowników umysłowych, respondentów interesujących się polityką, ludzi młodych w wieku 25-29 lat, a także - o prawicowych poglądach.

Kolejną sondowaną kwestią był stosunek Polaków do dymisji M. Gorbaczowa oraz przewidywany wpływ tego wydarzenia na bezpieczeństwo wewnętrzne byłego ZSRR. Wiadomość o ustąpieniu M. Gorbaczowa ze stanowiska prezydenta ZSRR obojętnie przyjęła blisko połowa naszego społeczeństwa (46%), ale niewiele mniej osób (42%) - z niezadowoleniem lub smutkiem. Tylko 5% zareagowało zadowoleniem i radością. Pozostali (8%) nie potrafili się ustosunkować do tego wydarzenia. Obojętnie reagowali najczęściej respondenci w wieku do 29 lat, mieszkańcy wsi, osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym, respondenci oceniający, że sytuacja w naszym kraju zmierza w dobrym kierunku. Natomiast odczucia negatywne najczęściej wyrażały osoby w wieku 50-59 lat, mieszkańcy małych miast, badani legitymujący się wyższym wykształceniem, inteligencja i kadra kierownicza oraz osoby deklarujące lewicowe poglądy polityczne.

Większa zgodność opinii wystąpiła w odpowiedziach na pytanie,

w jaki sposób dymisja ta może wpłynąć na bezpieczeństwo wewnętrzne byłego ZSRR. Zdaniem większości respondentów (62%), ustąpienie M. Gorbaczowa zwiększa niebezpieczeństwo wybuchu konfliktu, przeciwną opinię wyraziło 15%, a 22% nie miało zdania na ten temat (1% - inne odpowiedzi). Jednocześnie ci, którzy zareagowali na dymisję prezydenta ZSRR negatywnie, zdecydowanie częściej (86%) byli przekonani o zwiększeniu możliwości wybuchu niż osoby, które przyjęły odejście Gorbaczowa z obojętnością (50%) i odczuciami pozytywnymi (29%).

Związek Radziecki był mocarstwem nuklearnym. Rozpad tego państwa stworzył problem zabezpieczenia arsenału w nowych warunkach politycznych. Opinie respondentów o tym, pod czyją kontrolą powinien on pozostawać są podzielone.

Rys. 4. Rozkład odpowiedzi na pytanie: "Czy, Pan(i) zdaniem, arsenał nuklearny byłego ZSRR powinien: pozostać pod kontrolą Wspólnoty Niepodległych Państw; być kontrolowany tylko przez Rosję, Jelcyna; być kontrolowany przez władze tych państw, na terenie których obecnie znajduje się broń nuklearna?"

Blisko połowa opowiada się za pozostawieniem arsenału nuklearnego pod kontrolą Wspólnoty Niepodległych Państw, ale też prawie jedna trzecia sądzi, iż właściwe byłoby powierzenie go Rosji i B. Jelcynowi. Nie stwierdzono wyraźnych związków pomiędzy cechami demograficznymi respondentów a ich opiniami. W każdej z grup poddanych analizie zwolennicy pozostawienia arsenału nuklearnego pod kontrolą Wspólnoty Niepodległych Państw są najliczniejsi.

ANEKS

Tabela 1. Preferowane granice na wschodzie

(%)

	4 samodz. państwa	Połączone republiki	Trudno powiedzieć	LICZBA OSÓB
Ogółem	44	37	19	985
Płeć				
Mężczyźni	50	37	13	469
Kobiety	39	36	25	516
Wiek				
do 24 lat	44	44	12	131
25-29	42	47	10	97
30-39	44	37	19	227
40-49	49	30	21	174
50-59	45	34	21	146
60 lat i więcej	39	34	27	210
Miejsce zamieszkania				
Wieś	40	35	25	396
Miasto	46	38	16	589
Wielkość miasta				
miasto do 20 tys.	48	35	17	115
od 21 do 100 tys.	44	36	21	195
od 101 do 500 tys.	48	42	10	156
501 tys i więcej mieszk.	47	39	14	123
Region				
Środkowy (Warszawa)	35	38	27	179
Północno-wsch. (Białystok)	47	27	25	59
Północny (Gdańsk)	39	39	21	94
Południowy (Katowice)	57	29	14	173
Południowo-wsch. (Kraków)	40	35	25	148
Środkowo-wsch. (Lublin)	60	28	12	65
Środkowo-zach. (Poznań)	38	47	14	146
Południowo-zach. (Wrocław)	42	43	15	121
Wykształcenie				
Podstawowe	41	31	28	413
Zasadnicze zawodowe	43	42	14	245
Średnie	48	37	14	260
Wyższe	43	49	7	67
Grupa społeczno-zawodowa				
Inteligencja, kadra kier.	35	50	15	46
Pozostali prac. umysł.	46	38	15	208
Pracownicy handlu i usług	43	35	22	51
Robotnicy wykwalifikowani	47	37	15	278
Robotnicy niewykwalifik.	44	28	28	146
Robotnicy naj.w rol.i leś.	38	46	15	39
Rolnicy	36	37	27	153
Prywatni przedsiębiorcy	51	36	13	61
Dochody osobiste respondenta				
Do 750 tys. zł	41	40	19	192
751-1500	41	36	23	415
1501-2250	45	38	17	218
2251-3000	54	28	18	76
3001-3750	63	33	5	43
3751-4500	60	40	0	15
Powyżej 4500 tys. zł	47	41	12	17
Ocena war. materialnych				
Złe	43	36	21	482
Średnie	44	37	19	423
Dobre	50	38	13	80
Deklarowane poglądy				
Lewica	43	46	11	158
Centrum	39	45	16	294
Prawica	55	31	14	260
Trudno powiedzieć	39	28	33	273
Ocena kier.rozw.syt.w kraju				
Dobry	48	36	16	206
Zły	42	39	19	614
Trudno powiedzieć	46	29	24	164

Tabela 2. Ocena stosunków między Polską a Litwą

(%)

	Dobre	Ani dobre, ani złe	Złe	Trudno powiedzieć	LICZBA OSÓB
Ogółem	12	39	39	11	999
Płeć					
Mężczyźni	11	38	45	6	476
Kobiety	13	39	33	15	523
Wiek					
do 24 lat	27	35	31	8	131
25-29	8	59	27	6	102
30-39	13	41	35	10	227
40-49	8	39	41	12	180
50-59	9	37	47	7	148
60 lat i więcej	9	28	45	17	211
Miejsce zamieszkania					
Wieś	13	38	36	12	401
Miasto	11	39	40	10	598
Wielkość miasta					
miasto do 20 tys.	9	37	45	9	116
od 21 do 100 tys.	9	42	38	11	197
od 101 do 500 tys.	12	36	42	9	158
501 tys i więcej mieszk.	17	39	36	8	127
Region					
Środkowy (Warszawa)	11	35	36	19	182
Północno-wsch. (Białystok)	13	48	33	7	61
Północny (Gdańsk)	7	42	44	6	95
Południowy (Katowice)	15	36	32	16	176
Południowo-wsch. (Kraków)	9	41	39	11	150
Środkowo-wsch. (Lublin)	25	40	29	6	65
Środkowo-zach. (Poznań)	11	42	40	6	149
Południowo-zach. (Wrocław)	10	31	53	6	121
Wykształcenie					
Podstawowe	12	37	34	17	418
Zasadnicze zawodowe	16	39	35	9	248
Średnie	10	41	44	5	263
Wyższe	10	34	53	3	70
Grupa społeczno-zawodowa					
Inteligencja, kadra kier.	4	43	49	4	47
Pozostali prac. umysł.	10	40	44	6	213
Pracownicy handlu i usług	15	42	38	4	52
Robotnicy wykwalifikowani	13	41	35	10	280
Robotnicy niewykwalifik.	13	35	35	17	149
Robotnicy naj.w rol.i leś.	13	30	48	10	40
Rolnicy	12	32	36	19	154
Prywatni przedsiębiorcy	18	39	38	5	61
Dochody osobiste respondenta					
Do 750 tys. zł	15	40	29	16	192
751-1500	11	37	42	10	424
1501-2250	11	39	39	11	223
2251-3000	14	41	37	8	76
3001-3750	12	35	51	2	43
3751-4500	13	53	33	0	15
Powyżej 4500 tys. zł	24	41	35	0	17
Ocena war. materialnych					
Złe	11	39	36	13	487
Średnie	12	38	40	10	432
Dobre	15	36	45	4	80
Deklarowane poglądy					
Lewica	10	38	48	4	161
Centrum	13	44	36	7	298
Prawica	11	37	45	7	262
Trudno powiedzieć	13	35	30	22	278
Ocena kier. rozw. syt. w kraju					
Dobry	13	42	37	8	207
Zły	11	39	41	10	625
Trudno powiedzieć	16	34	33	17	166

Tabela 3. Ocena stosunków między Polską a Federacją Rosyjską

(%)

	Dobre	Ani dobre, ani złe	Złe	Trudno powiedzieć	LICZBA OSÓB
Ogółem	23	47	12	19	999
Płeć					
Mężczyźni	23	50	14	14	476
Kobiety	23	44	10	23	523
Wiek					
do 24 lat	27	47	12	13	131
25-29	19	49	15	18	102
30-39	20	48	15	16	227
40-49	21	49	10	21	180
50-59	29	47	8	16	148
60 lat i więcej	23	40	11	26	211
Miejsce zamieszkania					
Wieś	24	42	14	20	401
Miasto	22	50	11	18	598
Wielkość miasta					
miasto do 20 tys.	11	50	20	19	116
od 21 do 100 tys.	21	47	11	22	197
od 101 do 500 tys.	27	51	8	15	158
501 tys i więcej mieszk.	28	53	6	13	127
Region					
Środkowy (Warszawa)	23	44	8	26	182
Północno-wsch. (Białystok)	25	51	15	10	61
Północny (Gdańsk)	19	45	18	18	95
Południowy (Katowice)	20	44	10	27	176
Południowo-wsch. (Kraków)	23	47	15	15	150
Środkowo-wsch. (Lublin)	31	38	9	22	65
Środkowo-zach. (Poznań)	21	51	15	13	149
Południowo-zach. (Wrocław)	27	52	9	12	121
Wykształcenie					
Podstawowe	22	41	13	25	418
Zasadnicze zawodowe	21	48	15	16	248
Średnie	22	52	11	15	263
Wyższe	39	51	3	7	70
Grupa społeczno-zawodowa					
Inteligencja, kadra kier.	45	45	2	9	47
Pozostali prac. umysł.	19	52	11	18	213
Pracownicy handlu i usług	19	54	15	12	52
Robotnicy wykwalifikowani	23	51	10	16	280
Robotnicy niewykwalifik.	18	39	15	28	149
Robotnicy naj.w rol.i leś.	18	45	23	15	40
Rolnicy	27	35	12	27	154
Prywatni przedsiębiorcy	28	52	13	7	61
Dochody osobiste respondenta					
Do 750 tys. zł	22	45	13	21	192
751-1500	21	47	12	19	424
1501-2250	22	45	14	18	223
2251-3000	29	39	11	21	76
3001-3750	30	58	7	5	43
3751-4500	27	60	0	13	15
Powyżej 4500 tys. zł	35	53	0	12	17
Ocena war. materialnych					
Złe	19	51	11	19	487
Średnie	24	43	14	19	432
Dobre	41	40	6	13	80
Deklarowane poglądy					
Lewica	17	61	12	10	161
Centrum	26	50	10	15	298
Prawica	27	46	15	12	262
Trudno powiedzieć	19	35	12	34	278
Ocena kier.rozw.syt.w kraju					
Dobry	32	44	10	14	207
Zły	20	49	14	17	625
Trudno powiedzieć	22	40	7	31	166

Tabela 4. Ocena stosunków między Polską a Białorusią

(%)

	Dobre	Ani dobre, ani złe	Złe	Trudno powiedzieć	LICZBA OSÓB
Ogółem	23	47	9	21	999
Płeć					
Mężczyźni	26	49	9	16	476
Kobiety	19	46	9	26	523
Wiek					
do 24 lat	20	56	6	18	131
25-29	18	55	6	22	102
30-39	21	52	9	19	227
40-49	26	42	11	21	180
50-59	31	39	12	18	148
60 lat i więcej	20	44	8	28	211
Miejsce zamieszkania					
Wieś	26	41	9	24	401
Miasto	20	51	9	20	598
Wielkość miasta					
miasto do 20 tys.	10	54	14	22	116
od 21 do 100 tys.	20	49	9	23	197
od 101 do 500 tys.	28	51	7	14	158
501 tys i więcej mieszk.	21	53	6	20	127
Region					
Środkowy (Warszawa)	18	47	8	27	182
Północno-wsch. (Białystok)	26	49	8	16	61
Północny (Gdańsk)	22	56	6	16	95
Południowy (Katowice)	22	38	10	31	176
Południowo-wsch. (Kraków)	26	43	11	19	150
Środkowo-wsch. (Lublin)	29	35	5	31	65
Środkowo-zach. (Poznań)	20	54	11	15	149
Południowo-zach. (Wrocław)	26	55	8	11	121
Wykształcenie					
Podstawowe	23	43	8	26	418
Zasadnicze zawodowe	22	49	8	21	248
Średnie	19	52	13	16	263
Wyższe	37	51	1	10	70
Grupa społeczno-zawodowa					
Inteligencja, kadra kier.	28	55	4	13	47
Pozostali prac. umysł.	18	53	9	20	213
Pracownicy handlu i usług	19	52	6	23	52
Robotnicy wykwalifikowani	26	46	10	18	280
Robotnicy niewykwalifik.	19	45	9	27	149
Robotnicy naj.w rol.i leś.	18	52	15	15	40
Rolnicy	27	35	6	31	154
Prywatni przedsiębiorcy	25	52	10	13	61
Dochody osobiste respondenta					
Do 750 tys.zł	20	47	6	27	192
751-1500	21	48	9	21	424
1501-2250	22	48	11	19	223
2251-3000	32	36	9	24	76
3001-3750	28	53	12	7	43
3751-4500	47	40	0	13	15
Powyżej 4500 tys. zł	24	59	6	12	17
Ocena war. materialnych					
Złe	20	51	8	21	487
Średnie	23	45	10	22	432
Dobre	40	38	6	16	80
Deklarowane poglądy					
Lewica	18	54	11	17	161
Centrum	24	52	8	15	298
Prawica	29	46	10	15	262
Trudno powiedzieć	18	39	8	36	278
Ocena kier.rozw.syt.w kraju					
Dobry	29	51	7	14	207
Zły	21	47	10	22	625
Trudno powiedzieć	22	43	7	28	166

Tabela 5. Ocena stosunków między Polską a Ukrainą

(%)

	Dobre	Ani dobre, ani złe	Złe	Trudno powiedzieć	LICZBA OSÓB
Ogółem	18	38	28	16	999
Płeć					
Mężczyźni	20	39	30	11	476
Kobiety	16	37	26	21	523
Wiek					
do 24 lat	19	37	29	15	131
25-29	13	51	25	12	102
30-39	16	44	27	13	227
40-49	21	34	25	20	180
50-59	22	33	31	14	148
60 lat i więcej	17	31	30	22	211
Miejsce zamieszkania					
Wieś	18	36	28	18	401
Miasto	17	39	28	16	598
Wielkość miasta					
miasto do 20 tys.	9	45	32	15	116
od 21 do 100 tys.	17	38	27	18	197
od 101 do 500 tys.	20	39	28	13	158
501 tys i więcej mieszk.	22	37	24	17	127
Region					
Środkowy (Warszawa)	14	38	24	24	182
Północno-wsch. (Białystok)	26	43	21	10	61
Północny (Gdańsk)	14	48	27	11	95
Południowy (Katowice)	16	36	20	27	176
Południowo-wsch. (Kraków)	20	36	31	13	150
Środkowo-wsch. (Lublin)	25	22	37	17	65
Środkowo-zach. (Poznań)	21	37	31	11	149
Południowo-zach. (Wrocław)	16	40	38	7	121
Wykształcenie					
Podstawowe	19	33	28	21	418
Zasadnicze zawodowe	18	40	25	17	248
Średnie	14	42	32	13	263
Wyższe	29	40	29	3	70
Grupa społeczno-zawodowa					
Inteligencja, kadra kier.	21	43	30	6	47
Pozostali prac. umysł.	13	42	33	12	213
Pracownicy handlu i usług	23	42	13	21	52
Robotnicy wykwalifikowani	20	37	29	14	280
Robotnicy niewykwalifik.	14	31	30	26	149
Robotnicy naj.w rol.i leś.	8	40	40	13	40
Rolnicy	23	31	24	21	154
Prywatni przedsiębiorcy	18	51	20	11	61
Dochody osobiste respondenta					
Do 750 tys.zł	17	37	23	23	192
751-1500	14	36	33	17	424
1501-2250	20	39	28	13	223
2251-3000	26	34	29	11	76
3001-3750	26	56	12	7	43
3751-4500	40	40	7	13	15
Powyżej 4500 tys. zł	24	47	24	6	17
Ocena war. materialnych					
Złe	17	37	29	17	487
Średnie	16	39	28	16	432
Dobre	33	33	21	14	80
Deklarowane poglądy					
Lewica	14	42	33	12	161
Centrum	20	41	30	10	298
Prawica	20	35	32	13	262
Trudno powiedzieć	16	35	20	29	278
Ocena kier.rozw.syt.w kraju					
Dobry	19	46	22	13	207
Zły	17	36	31	15	625
Trudno powiedzieć	19	33	23	25	166

Tabela 6. Sytuacja na terytorium byłego ZSRR a zagrożenie dla bezpieczeństwa Polski (%)

	Tak	Nie	LICZBA OSÓB
Ogółem	84	16	980
Płeć			
Mężczyźni	82	18	469
Kobiety	86	14	511
Wiek			
do 24 lat	84	16	123
25-29	85	15	101
30-39	80	20	227
40-49	91	9	179
50-59	84	16	148
60 lat i więcej	83	17	202
Miejsce zamieszkania			
Wieś	85	15	387
Miasto	83	17	593
Wielkość miasta			
miasto do 20 tys.	84	16	116
od 21 do 100 tys.	84	16	195
od 101 do 500 tys.	84	16	158
501 tys i więcej mieszk.	82	18	124
Region			
Środkowy (Warszawa)	77	23	176
Północno-wsch. (Białystok)	74	26	61
Północny (Gdańsk)	82	18	94
Południowy (Katowice)	87	13	172
Południowo-wsch. (Kraków)	88	12	150
Środkowo-wsch. (Lublin)	82	18	62
Środkowo-zach. (Poznań)	86	14	145
Południowo-zach. (Wrocław)	90	10	120
Wykształcenie			
Podstawowe	85	15	405
Zasadnicze zawodowe	86	14	247
Średnie	83	17	258
Wyższe	76	24	70
Grupa społeczno-zawodowa			
Inteligencja, kadra kier.	83	17	47
Pozostali prac. umysł.	84	16	210
Pracownicy handlu i usług	75	25	51
Robotnicy wykwalifikowani	88	12	277
Robotnicy niewykwalifik.	86	14	148
Robotnicy naj.w rol.i leś.	90	10	40
Rolnicy	78	22	144
Prywatni przedsiębiorcy	77	23	61
Dochody osobiste respondenta			
Do 750 tys.zł	86	14	186
751-1500	85	15	415
1501-2250	85	15	221
2251-3000	84	16	76
3001-3750	67	33	43
3751-4500	87	13	15
Powyżej 4500 tys. zł	76	24	17
Ocena war. materialnych			
Złe	88	12	478
Średnie	82	18	422
Dobre	71	29	80
Deklarowane poglądy			
Lewica	87	13	160
Centrum	86	14	295
Prawica	80	20	260
Trudno powiedzieć	84	16	265
Ocena kier.rozw.syt.w kraju			
Dobry	78	22	207
Zły	87	13	610
Trudno powiedzieć	82	18	162

Tabela 7. Sytuacja na terytorium byłego ZSRR a wojna domowa
na tym terytorium (%)

	Tak	Nie	LICZBA OSÓB
Ogółem	92	8	978
Płeć			
Mężczyźni	92	8	467
Kobiety	92	8	511
Wiek			
do 24 lat	90	10	125
25-29	93	7	100
30-39	91	9	226
40-49	94	6	179
50-59	96	4	147
60 lat i więcej	90	10	201
Miejsce zamieszkania			
Wieś	92	8	385
Miasto	92	8	593
Wielkość miasta			
miasto do 20 tys.	95	5	115
od 21 do 100 tys.	93	7	195
od 101 do 500 tys.	93	7	157
501 tys i więcej mieszk.	87	13	126
Region			
Środkowy (Warszawa)	85	15	172
Północno-wsch. (Białystok)	83	17	60
Północny (Gdańsk)	93	7	95
Południowy (Katowice)	95	5	172
Południowo-wsch. (Kraków)	97	3	149
Środkowo-wsch. (Lublin)	87	13	62
Środkowo-zach. (Poznań)	92	8	147
Południowo-zach. (Wrocław)	98	2	121
Wykształcenie			
Podstawowe	94	6	402
Zasadnicze zawodowe	91	9	246
Średnie	92	8	260
Wyższe	87	13	70
Grupa społeczno-zawodowa			
Inteligencja, kadra kier.	87	13	46
Pozostali prac. umysł.	91	9	210
Pracownicy handlu i usług	84	16	51
Robotnicy wykwalifikowani	94	6	278
Robotnicy niewykwalifik.	97	3	147
Robotnicy naj.w rol.i leś.	93	8	40
Rolnicy	89	11	142
Prywatni przedsiębiorcy	90	10	61
Dochody osobiste respondenta			
Do 750 tys. zł	92	8	185
751-1500	92	8	412
1501-2250	94	6	221
2251-3000	91	9	76
3001-3750	86	14	43
3751-4500	93	7	15
Powyżej 4500 tys. zł	94	6	17
Ocena war. materialnych			
Złe	94	6	479
Średnie	90	10	419
Dobre	89	11	80
Deklarowane poglądy			
Lewica	96	4	160
Centrum	92	8	295
Prawica	90	10	258
Trudno powiedzieć	92	8	265
Ocena kier.rozw.syt.w kraju			
Dobry	88	12	204
Zły	94	6	613
Trudno powiedzieć	90	10	160

Tabela 8. Sytuacja na terytorium byłego ZSRR a wojna światowa
(%)

	Tak	Nie	LICZBA OSÓB
Ogółem	51	49	957
Płeć			
Mężczyźni	51	49	459
Kobiety	51	49	498
Wiek			
do 24 lat	52	48	122
25-29	46	54	100
30-39	51	49	217
40-49	51	49	177
50-59	51	49	143
60 lat i więcej	53	47	198
Miejsce zamieszkania			
Wieś	54	46	374
Miasto	49	51	583
Wielkość miasta			
miasto do 20 tys.	51	49	113
od 21 do 100 tys.	42	58	192
od 101 do 500 tys.	59	41	155
501 tys i więcej mieszk.	46	54	123
Region			
Środkowy (Warszawa)	39	61	164
Północno-wsch. (Białystok)	41	59	58
Północny (Gdańsk)	60	40	95
Południowy (Katowice)	55	45	167
Południowo-wsch. (Kraków)	56	44	145
Środkowo-wsch. (Lublin)	48	52	62
Środkowo-zach. (Poznań)	46	54	145
Południowo-zach. (Wrocław)	60	40	121
Wykształcenie			
Podstawowe	58	42	389
Zasadnicze zawodowe	55	45	242
Średnie	42	58	256
Wyższe	27	73	70
Grupa społeczno-zawodowa			
Inteligencja, kadra kier.	26	74	46
Pozostali prac. umysł.	45	55	206
Pracownicy handlu i usług	45	55	51
Robotnicy wykwalifikowani	59	41	274
Robotnicy niewykwalifik.	52	48	143
Robotnicy naj.w rol.i leś.	55	45	40
Rolnicy	50	50	136
Prywatni przedsiębiorcy	54	46	59
Dochody osobiste respondenta			
Do 750 tys. zł	59	41	181
751-1500	53	47	407
1501-2250	45	55	216
2251-3000	50	50	72
3001-3750	37	63	43
3751-4500	40	60	15
Powyżej 4500 tys. zł	64	36	14
Ocena war. materialnych			
Złe	57	43	474
Średnie	47	53	408
Dobre	36	64	75
Deklarowane poglądy			
Lewica	52	48	159
Centrum	51	49	292
Prawica	48	52	252
Trudno powiedzieć	54	46	254
Ocena kier.rozw.syt.w kraju			
Dobry	46	54	199
Zły	56	44	601
Trudno powiedzieć	39	61	156

Tabela 9. Odczucia towarzyszące wiadomości o dymisji M.Gorbaczowa

(%)

	Radość	Zadowolenie	Obojętność	Niezadowolenie	Smutek	Trudno powiedzieć	LICZBA OSÓB
Ogółem	1	4	46	24	16	8	998
Płeć							
Mężczyźni	2	5	46	28	13	7	476
Kobiety	1	4	47	21	18	9	522
Wiek							
do 24 lat	1	8	53	21	11	5	131
25-29	1	5	59	21	11	4	102
30-39	0	3	46	27	15	8	227
40-49	1	6	47	25	13	8	179
50-59	3	2	34	30	22	9	148
60 lat i więcej	2	3	43	21	19	12	211
Miejsce zamieszkania							
Wieś	1	2	50	25	9	11	401
Miasto	2	6	43	24	20	6	597
Wielkość miasta							
miasto do 20 tys.	0	4	45	28	21	2	116
od 21 do 100 tys.	2	6	42	19	24	7	196
od 101 do 500 tys.	1	4	46	30	13	6	158
501 tys i więcej mieszk.	2	9	40	18	21	9	127
Region							
Środkowy (Warszawa)	2	4	43	25	10	14	182
Północno-wsch.(Białystok)	2	2	38	41	8	10	61
Północny (Gdańsk)	1	5	28	28	34	3	95
Południowy (Katowice)	1	3	47	22	15	11	175
Południowo-wsch.(Kraków)	1	5	51	20	17	5	150
Środkowo-wsch.(Lublin)	2	3	49	18	12	15	65
Środkowo-zach.(Poznań)	1	5	57	26	8	3	149
Południowo-zach.(Wrocław)	1	6	45	21	23	4	121
Wykształcenie							
Podstawowe	1	3	44	23	18	11	418
Zasadnicze zawodowe	1	7	51	26	9	6	248
Średnie	2	5	47	26	16	5	262
Wyższe	3	3	36	21	26	11	70
Grupa społeczno-zawodowa							
Inteligencja, kadra kier.	2	4	30	30	28	6	47
Pozostali prac. umysł.	1	5	45	25	17	7	212
Pracownicy handlu i usług	0	10	46	23	17	4	52
Robotnicy wykwalifikowani	2	5	46	25	15	7	280
Robotnicy niewykwalifik.	1	3	46	22	18	9	149
Robotnicy naj.w rol.i leś.	0	0	55	35	5	5	40
Rolnicy	1	3	49	23	9	15	154
Prywatni przedsiębiorcy	2	7	48	16	21	7	61
Dochody osobiste respondenta							
Do 750 tys.zł	2	3	48	22	14	11	192
751-1500	1	4	45	25	17	8	423
1501-2250	1	6	44	28	14	7	223
2251-3000	0	5	49	21	12	13	76
3001-3750	2	2	49	23	19	5	43
3751-4500	0	7	47	27	20	0	15
Powyżej 4500 tys. zł	6	0	47	18	24	6	17
Ocena war. materialnych							
Złe	2	4	45	25	15	9	487
Średnie	1	5	47	24	16	7	431
Dobre	3	1	44	25	18	10	80
Deklarowane poglądy							
Lewica	1	6	35	32	19	6	161
Centrum	1	4	48	26	14	6	298
Prawica	2	6	47	26	15	4	262
Trudno powiedzieć	1	1	49	17	16	16	277
Ocena kier.rozw.syt.w kraju							
Dobry	1	4	50	23	18	3	207
Zły	1	5	47	25	15	8	624
Trudno powiedzieć	2	2	39	23	17	17	166

Tabela 10. Wpływ dymisji M.Gorbaczowa na niebezpieczeństwo wybuchu konfliktu na terenie byłego ZSRR (%)

	Niekorzystny	Korzystny	Inna odpowiedź	Trudno powiedzieć	LICZBA OSÓB
Ogółem	62	15	1	22	999
Płeć					
Mężczyźni	66	14	2	18	476
Kobiety	58	15	1	26	523
Wiek					
do 24 lat	63	17	2	19	131
25-29	63	22	0	16	102
30-39	61	17	2	20	227
40-49	64	15	1	20	180
50-59	69	11	1	18	148
60 lat i więcej	55	10	2	33	211
Miejsce zamieszkania					
Wieś	60	11	1	28	401
Miasto	63	17	2	18	598
Wielkość miasta					
miasto do 20 tys.	63	16	1	20	116
od 21 do 100 tys.	60	16	3	21	197
od 101 do 500 tys.	68	18	3	11	158
501 tys i więcej mieszk.	62	19	1	18	127
Region					
Środkowy (Warszawa)	53	12	3	32	182
Północno-wsch. (Białystok)	67	11	2	20	61
Północny (Gdańsk)	72	13	2	14	95
Południowy (Katowice)	56	17	1	26	176
Południowo-wsch. (Kraków)	65	12	1	23	150
Środkowo-wsch. (Lublin)	63	14	0	23	65
Środkowo-zach. (Poznań)	60	21	1	17	149
Południowo-zach. (Wrocław)	73	15	1	12	121
Wykształcenie					
Podstawowe	60	11	0	29	418
Zasadnicze zawodowe	64	19	2	16	248
Średnie	63	15	2	20	263
Wyższe	64	23	6	7	70
Grupa społeczno-zawodowa					
Inteligencja, kadra kier.	64	23	6	6	47
Pozostali prac. umysł.	60	19	2	19	213
Pracownicy handlu i usług	67	15	2	15	52
Robotnicy wykwalifikowani	67	14	1	18	280
Robotnicy niewykwalifik.	60	11	0	29	149
Robotnicy naj.w rol.i leś.	70	13	0	18	40
Rolnicy	55	9	1	35	154
Prywatni przedsiębiorcy	59	18	2	21	61
Dochody osobiste respondenta					
Do 750 tys.zł	58	9	1	31	192
751-1500	65	16	0	19	424
1501-2250	61	16	2	22	223
2251-3000	66	12	3	20	76
3001-3750	70	16	5	9	43
3751-4500	67	20	0	13	15
Powyżej 4500 tys. zł	29	41	6	24	17
Ocena war. materialnych					
Złe	65	15	1	20	487
Średnie	60	14	2	24	432
Dobre	56	19	4	21	80
Deklarowane poglądy					
Lewica	73	17	1	9	161
Centrum	64	17	2	16	298
Prawica	63	19	2	16	262
Trudno powiedzieć	53	6	0	40	278
Ocena kier.rozw.syt.w kraju					
Dobry	64	19	3	14	207
Zły	62	15	1	23	625
Trudno powiedzieć	60	10	1	28	166

Tabela 11. Kontrola arsenału nuklearnego byłego ZSRR

(%)

	Wspólnota Niep. Państw	Rosja, Jelcyn	Państwo stacjonowa	Trudno powiedzieć	LICZBA OSÓB
Ogółem	44	28	15	13	949
Płeć					
Mężczyźni	42	34	14	10	445
Kobiety	46	23	15	16	504
Wiek					
do 24 lat	38	24	27	10	124
25-29	60	16	18	6	95
30-39	49	25	17	9	220
40-49	47	27	12	13	172
50-59	41	38	7	15	138
60 lat i więcej	33	34	10	22	200
Miejsce zamieszkania					
Wieś	40	29	15	16	379
Miasto	46	28	15	11	570
Wielkość miasta					
miasto do 20 tys.	54	24	12	10	109
od 21 do 100 tys.	45	30	15	10	188
od 101 do 500 tys.	44	30	12	15	154
501 tys i więcej mieszk.	45	25	21	9	119
Region					
Środkowy (Warszawa)	45	23	14	19	175
Północno-wsch. (Białystok)	43	30	15	12	60
Północny (Gdańsk)	44	32	15	10	94
Południowy (Katowice)	43	27	6	24	157
Południowo-wsch. (Kraków)	40	36	11	13	144
Środkowo-wsch. (Lublin)	25	35	32	8	63
Środkowo-zach. (Poznań)	60	13	20	6	142
Południowo-zach. (Wrocław)	40	39	16	5	114
Wykształcenie					
Podstawowe	36	30	14	20	395
Zasadnicze zawodowe	47	27	17	9	237
Średnie	49	27	16	8	251
Wyższe	62	26	3	9	66
Grupa społeczno-zawodowa					
Inteligencja, kadra kier.	46	33	13	9	46
Pozostali prac. umysł.	54	23	11	11	202
Pracownicy handlu i usług	41	27	18	14	51
Robotnicy wykwalifikowani	39	37	13	10	261
Robotnicy niewykwalifik.	41	21	17	21	144
Robotnicy naj.w rol.i leś.	37	49	3	11	35
Rolnicy	39	25	18	18	148
Prywatni przedsiębiorcy	49	20	24	7	59
Dochody osobiste respondenta					
Do 750 tys. zł	40	26	15	18	185
751-1500	41	28	18	12	401
1501-2250	46	31	10	13	211
2251-3000	57	27	9	7	74
3001-3750	51	28	10	10	39
3751-4500	53	20	27	0	15
Powyżej 4500 tys. zł	47	20	7	27	15
Ocena war. materialnych					
Złe	42	30	15	13	463
Średnie	46	27	15	12	409
Dobre	42	26	12	21	77
Deklarowane poglądy					
Lewica	41	38	13	7	152
Centrum	52	24	14	10	291
Prawica	41	35	18	6	249
Trudno powiedzieć	39	21	13	28	257
Ocena kier. rozw. syt. w kraju					
Dobry	39	37	15	9	202
Zły	43	29	15	13	588
Trudno powiedzieć	51	16	11	21	158